

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Стаття присвячена актуальній проблемі використання технологій інтерактивного навчання, як основного фактору оптимізації процесу опанування слухачами іноземної мови. Проаналізовано наукові джерела, які розглядають інтерактивне навчання під час вивчення іноземної мови, як частину інноватики в освіті. Окреслено особливості та обґрунтовано необхідність застосування інтерактивних технологій під час вивчення іноземної мови слухачами курсів іноземних мов.

Ключові слова: інтерактивне навчання, іноземна мова, пізнавальна діяльність, мотивація, комунікативні навички, уміння.

Постановка проблеми. Останнім часом значно зросла активність взаємодії офіцерів Збройних Сил України з представниками збройних сил різних країн в рамках реалізації міжнародних проектів. Враховуючи це, потреба в військових фахівцях, які вільно володіють іноземними мовами, обумовлена вимогами та реаліями сьогодення.

Ступінь володіння іноземними мовами офіцерами Збройних Сил України, на сьогоднішній день, є показником їх професійної готовності до виконання службових обов'язків. Але за результатами аналізу стану справ щодо рівня володіння особами офіцерського складу Збройних Сил України іноземною мовою встановлено, що на початок 2014 року у Збройних Силах України 10,6% наявного особового складу мають знання відповідно до стандартизованих мовленнєвих рівнів, з яких: СМР 1 – 7,2%, СМР 2 – 3,4%, СМР 3 – 9 осіб [1]. Це засвідчує, що рівень володіння іноземною мовою офіцерами Збройних Сил України залишається ще досить низьким. Саме тому набуває особливого значення проблема підвищення якості навчання слухачів курсів іноземних мов, що у комплексі з вимогами до військової підготовки, характеризує рівень готовності офіцера виконувати свої професійні обов'язки.

Вирішення проблеми підготовки військових фахівців якісно нового рівня потребує удосконалення навчального процесу шляхом пошуку та впровадження нових технологій навчання. Питання активізації навчання вважається однією з найбільш значущих проблем сучасної педагогічної науки і практики. Реалізація принципу активності в навчанні іноземним мовам має певне значення, тому перед викладачами іноземних мов постає проблема пошуку шляхів підвищення ефективності викладання іноземних мов (підвищення зацікавленості, мотивації і т.д.). Одним з можливих варіантів вирішення цієї проблеми є використання інтерактивних технологій в процесі навчання іноземній мові, що є не тільки ефективним способом засвоєння знань і формування умінь, але і способом професійної комунікації [2].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Впровадження у навчальний процес інноваційних технологій, важливе місце серед яких належить інтерактивним, є основним напрямом удосконалення у вивченні іноземної мови.

Теоретичні підходи до інтерактивного навчання мають глибокі історичні корені та привертали увагу багатьох вчених. Їх цікавила як психологічна сторона проблеми – питання активності людини, активізації його навчально-пізнавальної діяльності: Л.С. Виготський, Д. Дьюї, С.Л. Рубінштейн, Ж.Ж. Руссо та інші. Так і педагогічна, спрямована на пошук найбільш ефективних форм і методів навчання: Я.А. Коменський, А.С. Макаренко, І.Г. Песталоцці, В.А. Сухомлинський, К.Д. Ушинський та інші. У розробці проблеми інтеракції брали участь: Р. Мертон, Дж. Мід, Дж. Морено, К. Фопель, Т. Шибутані, та інші.

Сутність інтерактивного навчання висвітлено у працях Н. Балицької, Г. Волошиної, О. Глотова, Н. Побірченко, О. Пометун, Л. Піроженко та ін. Проблема використання інтерактивних методів навчання знайшла своє відображення у наукових роботах таких учених, як Н. Азарова, І. Бех, Н. Матвеева, Л. Ніколаєва, О. Панченко, Н. Стецюра та інших.

Однак, у практиці навчання на курсах іноземних мов, їх розробки не набули широкого поширення. У теоретичному плані інтерактивне навчання стало розглядатися як мета, до якої слід прагнути при розробці технологій і концепцій навчання.

Метою дослідження є розгляд проблеми використання інтерактивного навчання слухачів курсів іноземних мов.

Виклад основного матеріалу. Інтерактивне навчання є одним із сучасних напрямків активного навчання. Слово «інтерактив» прийшло до нас з англійської мови від слова interact (inter – взаємний, act – діяти).

Існують різні підходи до визначення інтерактивного навчання. Найбільш часто термін «інтерактивне навчання» згадується у зв'язку з інформаційними технологіями, дистанційною освітою, з використанням ресурсів Інтернету. В даний час в педагогіці формується і уточнюється поняття «інтерактивне навчання». Одні вчені визначають його як діалогове навчання: «Інтерактивний – означає здатність взаємодіяти чи знаходитись в режимі бесіди, діалогу з чим-небудь (наприклад, комп'ютером) або ким-небудь (людиною). Отже, інтерактивне навчання – це перш за все діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія вчителя та учня» [3]. В свою чергу, О. Пометун та Л. Піроженко відзначають: «Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове навчання в співпраці)...» [4].

За визначенням педагогічного енциклопедичного словника Б.М. Бімбада [5] інтерактивне навчання – це навчання, яке побудоване на взаємодії того, хто навчається, з навчальним середовищем, яке є сферою досвіду, що засвоюється.

Інтерактивне навчання – це навчання, занурене у спілкування. При цьому «занурене» не означає «заміщене». Інтерактивне навчання зберігає кінцеву мету і основний зміст освітнього процесу. Воно видозмінює форми з трансляційних на діалогові, тобто включає в себе обмін інформацією, заснований на взаєморозумінні і взаємодії. Одна з цілей інтерактивного навчання – створення комфортних умов навчання, тобто умов, за яких слухач курсів іноземних мов відчуває свою успішність, свою інтелектуальну спроможність, що робить продуктивним сам процес навчання. Суть інтерактивного навчання полягає в такій організації навчального процесу, при якій практично всі слухачі виявляються залученими в процес пізнання, вони мають можливість розуміти і рефлексувати з приводу того, що вони знають і думають.

Інтерактивне навчання не є зовсім новим напрямком в педагогічній науці. Мішель Ейкем де Монтень (1533-1592) був першим дослідником, в чийх працях ми знаходимо витoki зародження ідеї інтерактивного навчання. Свої педагогічні погляди він виклав у своєму головному творі «Досліди». У цій праці М. Монтень одним з перших у світовій гуманістичній культурі висуває ідею про цілеспрямований розвиток розумової та фізичної активності дітей, використанні для цього різноманітних ігор, методів, прийомів і форм організації навчання, стимулювання ініціативи та самодіяльності з опорою на досвід учня [6]. У кінці XVIII – на початку XIX століть в Англії набула поширення Белл-ланканстерська система. Ця система дозволяла навчати близько 600 дітей одночасно, знання передавалися від вчителя «кращим» учням, потім від «кращих» учнів – «гіршим». Наприкінці XIX століття в США почалось повернення до індивідуального навчання у формі Дальтон-плану, а протягом короткого часу на початку радянської педагогіки такі підходи були дуже поширеними в школі (лабораторне та бригадне навчання 20-х років).

Суттєвою перевагою використання інтерактивних методів навчання є підвищення коефіцієнту корисної дії процесу засвоєння інформації. За даними американських вчених, під час лекції учень засвоює всього лиш 5% матеріалу, під час читання – 10%, роботи з відео/аудіоматеріалами – 20%, під час демонстрації – 30%, під час дискусії – 50%, під час практики – 75%, а коли учень навчає інших чи відразу застосовує знання – 90%. [4]. Доречно буде згадати висловлюванням Конфуція: «Скажи мені – і я забуду; покажи мені – можливо, я запам'ятаю; залучи мене – і я зрозумію». Як бачимо, відносно пасивні методи навчання (коли учень лише засвоює та відтворює інформацію) мають на рівень (в 5-10 разів!) нижчу ефективність, ніж активні та інтерактивні.

Інтерактивне навчання іноземних мов – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності. Вона має на увазі цілком конкретні та прогнозовані цілі. Інтерактивне навчання – це, перш за все, діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія [7]. Цей підхід виявився найбільш реальним шляхом забезпечення позитивної мотивації слухачів курсів іноземних мов, формування стійкого пізнавального інтересу, підвищення якості знань,

створення педагогічних умов для розвитку умінь та навичок іншомовного спілкування. Під час інтерактивного навчання слухач стає не об'єктом, а суб'єктом навчання, він відчуває себе активним учасником подій, що забезпечує внутрішню мотивацію навчання та сприяє його ефективності.

Інтерактивне навчання іноземних мов одночасно вирішує кілька завдань:

1. Розвиває комунікативні вміння і навички.
2. Вирішує інформаційну задачу, оскільки забезпечує слухачів необхідною інформацією, без якої неможливо реалізовувати спільну діяльність.
3. Розвиває загальні мовленнєві вміння та навички, тобто забезпечує вирішення навчальних завдань.

Інтерактивне навчання складається із сукупності технологій, кожна з яких передбачає кооперативну, групову роботу слухачів. Кооперативна (колективна) форма навчальної діяльності слухачів – це форма організації навчання в малих групах, об'єднаних спільною навчальною метою. Кооперативне навчання відкриває для слухачів курсів іноземних мов можливість співпраці, реалізує природне прагнення кожної людини до спілкування, сприяє досягненню більш високих результатів засвоєння знань і формування умінь [4]. Інтерактивні технології, які доцільно використовувати при навчанні слухачів курсів іноземних мов, умовно поділяються на:

1. Інтерактивні технології кооперативного навчання: робота в парах; ротаційні (змінювані) трійки; «карусель»; робота в малих групах; акваріум; метод проектів.

2. Інтерактивні технології кооперативно-групового навчання: велике коло; «мікрофон»; незакінчене речення; мозковий штурм; навчаючи – вчусь; ігри (ділові, дидактичні, рольові, імітація) [8].

Подаючи мовний матеріал до вивчення слухачам через інтерактивні технології («мозковий штурм», розгляд ситуацій мовлення, рольова гра і т.д.) інформація сприйматиметься емоційно. Активно долучаючись до співпраці та практикуючи монологічне та діалогічне мовлення, слухач матиме змогу краще запам'ятати матеріал, що вивчається.

Інтерактивне навчання формує комунікативні навички. Проводячи вивчення певної теми у формі гри або тренінгу, кожен учасник матиме можливість відчути власне механізм колективної діяльності. В іграх і тренінгах краще розпізнають сигнали зворотного зв'язку (оцінки й реакції інших), актуалізується компетентність у сфері невербальних засобів комунікації. Проведення занять з іноземної мови у формі гри або тренінгу провокують потребу слухачів до вдосконалення комунікативної й психологічної компетентності.

Останнім часом проектна методика, як технологія інтерактивного навчання, набуває все ширшого застосування у навчанні іноземних мов. Проект у навчанні іноземної мови можна визначити як комплекс завдань, які передбачають організовану, тривалу, значущу для слухачів курсів іноземних мов самостійну дослідницьку діяльність іноземною мовою, яка виконується на заняттях та під час самостійної підготовки, метою якої є створення

певного кінцевого продукту у вигляді оформлення буклета, газети, відеофільму, тощо та усної презентації за обраною проблемою з використанням різноманітних наочних засобів. Проектна робота під час вивчення іноземної мови передбачає включення механізмів запам'ятовування та відтворення інформації іншим; застосування знань у варіативних ситуаціях; наведення аргументів і доказів. Проектна діяльність сприяє розвитку ініціативи, самостійності, організаторських здібностей, стимулює процес саморозвитку [9].

Слід відзначити, що популярності набуває інтерактивне онлайн-навчання, яке при належному технічному забезпеченні, суттєво допоможе слухачам курсів іноземних мов під час самостійної підготовки. Перевагами використання інтерактивних систем онлайн-навчання є доступність, гнучкість, відсутність стресу, якість навчання, вибір часу та місця для навчання, заощадження вільного часу, вдосконалення навичок роботи з комп'ютером [10].

Інтерактивні технології викладання іноземних мов передбачають відмову від авторитарного стилю викладання; орієнтацію на особисті якості слухача; розвиток таких форм навчання, як діалог і полілог; розуміння іншомовної комунікації, як спонукання партнера до діяльності мовленнєвого та немовленнєвого порядку; розгляд знань як сукупності навичок, що актуалізуються в системі діяльності слухача; розвиток зацікавленості слухачів у здобутті знань; оцінювання; самооцінювання.

Використання інтерактивних технологій у педагогічному процесі спонукає викладача до постійного вдосконалення, професійного та особистого зростання, розвитку. Адже, знайомлячись з тим чи іншим інтерактивним методом, викладач визначає його педагогічні можливості, ідентифікує з особливостями слухачів, приміряє до своєї індивідуальності. І ця інноваційна діяльність не залишає педагога, поки він усвідомлює, що інтерактивні методи навчання є дієвим педагогічним засобом, а використання в педагогічному процесі технології інтерактивного навчання – необхідна умова оптимального розвитку і тих, хто навчається, і тих, хто вчить.

Але, необхідно пам'ятати: «Інтерактивні технології – не самоціль» [4]. Потрібно постійно контролювати процес, досягнення поставлених цілей (вони повинні бути чітко сформульовані і легко контрольовані), у випадку невдачі переглядати стратегію і тактику роботи, шукати і виправляти недоліки. Заняття не повинні бути перевантаженими інтерактивною роботою. Слід поєднувати взаємонавчання з іншими методами роботи – самостійним пошуком, традиційними методами. Неможливо побудувати весь процес навчання виключно на інтерактивних методах. Це один з багатьох прийомів, які допомагають досягнути мети і приносять результат тільки в поєднанні з іншими.

Висновки. Швидка зміна філософії освіти сприяла активному розвитку наукової думки щодо дослідження інтерактивних технологій навчання під час вивчення іноземної мови. Але ідея інтерактивного навчання вимагає теоретичного та практичного доопрацювання. Сьогодні йому дорікають у

відсутності чіткої теоретичної концепції, в змішуванні під однією назвою різних підходів і методів, у відсутності загальноприйнятої класифікації методів.

Сутність інтерактивного навчання розкривається в працях багатьох науковців, і полягає в тому, що навчальний процес ґрунтується на постійній активній взаємодії всіх учасників навчального процесу.

Сучасне комунікативно-орієнтоване навчання готує слухачів до використання іноземної мови в реальному житті. Використання інтерактивних технологій при комунікативному навчанні іноземної мови значно підвищує якість подачі навчального матеріалу і ефективність засвоєння його слухачами. Як показує практика, використання та впровадження сучасних технологій, збагачує зміст освітнього процесу, підвищує мотивацію до вивчення іноземної мови з боку слухачів курсів іноземних мов.

Таким чином, використання інтерактивних форм та методів в реалізації особистісно-орієнтованого підходу у викладанні іноземної мови дозволяє значно збільшити час мовної практики на заняттях для кожного слухача, досягти належного засвоєння матеріалу усіма учасниками групи, вирішити різні виховні та розвиваючі задачі. Використання цього методу спонукає викладача до постійної творчості, самовдосконаленню, професійного та особистого росту і розвитку. В процесі застосування тої чи іншої інтерактивної технології, викладач стає організатором самостійної, навчально-пізнавальної, комунікативної, творчої діяльності слухачів; у нього з'являються можливості для вдосконалення процесу навчання, розвитку комунікативної компетенції слухачів та цілісного розвитку їх особистості. Отже, використання в педагогічному процесі технології інтерактивного навчання є необхідною умовою оптимального розвитку і тих, хто навчається і тих, хто навчає.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лист Першого заступника начальника Генерального штабу Збройних Сил України генерал-полковника Г.П. Воробйова заступнику Міністра оборони України Л.І. Полякову «Щодо відміни окремого доручення Міністра оборони України» № 300/1/С/1139 від 14.04.2014.

2. *Лосева Н.М.* Активні методи навчання в курсі аналітичної геометрії / Н. М. Лосева // *Дидактика математики: проблеми і дослідження: міжнар. зб. наук. робіт.* – Донецьк, 2008. – Вип. 29. – С. 29.

3. *Интерактивное обучение: новые подходы* // *Відкритий урок.* – 2002. – №5-6.

4. *Пометун О.І.* Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібн. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко; за ред. О.І. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.

5. *Педагогический энциклопедический словарь* / [сост. Бим-Бад Б.М.]. – М., 2002. – С. 285.

6. *Монтень М.О.* воспитания детей / Мишель Монтень // *Опыты. Избранные произведения в 3-х томах.* – М.: Голос, 2000. – Т. 1. – Гл. XXVI. – С.158.

7. *Комар О.* Застосування інтерактивних технологій – один із напрямів удосконалення навчального процесу // *Школа (Шк. світ).* – 2006. – №6. – С.64.

8. *Козка І.К.* Упровадження методу проєктів як технології інтерактивного навчання у зміст підручника з англійської мови // *Сучасні засоби навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах/ Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»/ Упорядник – доц. Нестеренко К.В.* – Харків: НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого», 2013. – С. 44.

9. *Склярєнко Н.К.* Як навчати сьогодні іноземних мов (концепція) // *Іноземні мови.* – 1995. – № 1. – С. 35.

10. *Присяник О.П.* Інтерактивне онлайн-навчання іноземній мові // *Сучасні засоби навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах/ Національний університет «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»/ Упорядник – доц. Нестеренко К.В.* – Харків: НУ «ЮАУ ім. Ярослава Мудрого», 2013. – С. 88.

С.В. Голивец, подполковник
Национальный университет обороны Украины
имени Ивана Черняховского

ИНТЕРАКТИВНОЕ ОБУЧЕНИЕ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ КАК ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА

Статья посвящена актуальной проблеме использования технологий интерактивного обучения, как основного фактора оптимизации процесса овладения слушателями иностранным языком. Проанализированы научные источники, которые рассматривают интерактивное обучение при изучении иностранного языка, как часть инноватики в образовании. Определены особенности и обоснована необходимость применения интерактивных технологий при изучении иностранного языка слушателями курсов иностранных языков.

Ключевые слова: интерактивное обучение, иностранный язык, познавательная деятельность, мотивация, коммуникативные навыки, умения.

S. Golivets, Lt. Colonel
National Defense University of Ukraine named
after Ivan Cherniakhovskiy

INTERACTIVE TEACHING FOREIGN LANGUAGES AS A PEDAGOGICAL PROBLEM

The article is devoted to the problem of implementing the interactive teaching strategies as a major optimization factor of the student' mastering a foreign language. Analyzed scientific source considering interactive teaching while learning a foreign language as part of innovation in education. The peculiarities and the necessity of implementing interactive technologies in learning foreign language by the students of foreign languages courses.

Keywords: interactive teaching, interactive learning, foreign language, cognitive activity, motivation, communication skills, ability.